

Hui katoa nga kaitatau tuarua i whakahaua e ahau e rua tekau ma tahi ara: tokowaru nga pakeha, toko whitu nga hawhe-kaihe, tokoono nga Maori, ko nga tatau o te Whare Herehere i Akarana, me te Whare Porangi, me te Hohipera, me te Kura a Tipene i roto i te Kauti o Irena he mea tuku mai na nga Apiha o ia Whare me te Kura a Tipene.

Akua nei i roto i nga Kaute o Kawhia, o Rakarana, me Waikato, he torutoru nei nga tangat ae pangia ana e te mate piwa, a kahore kau he kupu a aku kaitatau tuarua tera he mate uruta i waenga i nga Maori i te wa i tataungia ai Ko nga mate e pangia ana nga Maori he rewharewha he mate kohikiko he rumatiki me te tini o te tamariki e ngaua ana e te hakihaki.

Me tuku atu ano hoki aku whakawhetai kia Hori Paraone kaiwhakamaori o Akarana nana i kimi mai he Maori hei kaitatau tuarua mo te Kauti o Irena me tatahi wahi o te Kauti o Manukau o Pipiparia me te moutere o Waiheke.

Ko nga Pakeha reo Maori i whakahaua e ahau i te tuatahi kihai i pai ki te mahi notemea he iti te utu i whakaritea ma ratou. Kia kore te awahina mai e Hori Paraone i runga i te kimi Maori e mohio ana ki te mahi i taua mahi kua riro maku ano e haere ki Akarana ki te whakahaere i nga tikanga i whakahaerea e ia maku.

I mua o te whakamutunga i tenei ripoata. E hiahia ana ki te tuku i tetahi whakaaro kia perehitia nga pukapuka tatau Maori a muri ake nei kia iti ai te mahi e mahia nei inaianei e nga kaitatau i runga i te whiriwhiri i nga tatau i mua o te tukunga ki Poneke. Ko nga tangata e hiahia ana kia mohiotia te wehenga i runga i ia wharangi koia enei e mau nei. Wharangi i pukapuka No. 6, Kaute o Manukau ara:—

Tane Maori	5				T. W.
Wahine	4	Kahore i tae ki te tekaumarema tau	1	2	
Hawhe Kaihe Tane	1	Neke ake i era tau	5 4
Wahine...	2				

Na mehemea e perehitia peneitia ana i raro o ia Wharangi me te waiho etahi wahi kia takoto kau ana mo nga whika ekore e nui te taima i te mahinga a ekore e penei te nui o te pau o nga pukapuka Kei toku takiwa e tae ana nga pukapuka tatau ki te whitu tekau ma waru: a tekau ma rua wharangi o ia pukapuka, a mehemea e ki ana ia pukapuka, ka 936 aku tuhituhinga i nga rarangi kupu me nga whika me nga reta. Heoi he mea ngawari noa iho te titiro ekore e nui te mahi mehemea e perehitia ana ki runga i ia rarangi. Ko tetahi whakaaro hoki aku me tuku kia pena te maha o nga pukapuka, mea perehi ki ia kaitatau kia rite ki nga mea i ahau hei whakaatu i te maha tuturu i runga i ia wharangi i runga i te pukapuka ma reira e tere ai te mahi. A i te rironga mai o nga tikanga i runga i ia wharangi o te pukapuka ka tahi ka tuhi i te mea perehi. Ki te peratia ka tere tonu te whiriwhiri i nga korero o te pukapuka me te tere o te whakaoti i nga pukapuka tatau.

Ka tukua atu e ahau nga apiti i taea ai ehau te hanga i aku pukapuka tatau hei titiro mau, a kei te tukua atu hoki e ahau aku pukapuka tatau kia tirohia e koe.

Naku na,

GEO. T. WILKINSON,
Kaiwhakahaere Maori a te Kawanatanga.

Ki te Hekeretari o Raro Tari Maori, Poneke.

No. 5.

TE PUIHI, R.M., Tauranga, ki te HEKERETARI O RARO, Tari Whenua Maori.

E TA,—

Tari o te Kaiwhakawa Tuturu, Tauranga, 20 o Mei, 1891.

E whai honore ana ahau ki te tuku atu ki a koe i te mera o tenei ra nga pukapuka tatau i tukuna mai ki ahau hei tatau i te maha o nga Maori e noho ana i roto i te Kauti o Tauranga, o Rotorua, me Whakatane. E uru ana hoki ki taku pukapuka tatau nga tangata e ono tekau ma iwa e noho ana ki te Kaute o Taupo, i uru enei ki te tatau a taku kai tatau tuarua he mea whakarite ano ia kia peratia; ko te nuinga ia o ratou e noho ana i Ohaki, me etahi kaiuga ririki o reira, a e Whatekau ma rima nga tane e ruatekau ma wha nga wahine, ko nga kaumatua tane o ratou e toru tekau, a tekau marima i hoki iho i te tekau ma rima nga tau. I roto i nga wahine e ruatekau ma wha tekau ma rua nga kaumatua tekau ma rua kei te hoki iho nga tau i te tekau ma rima tau.

Na he penei te maha tuturu o nga Maori i roto i aua kaute e toru ara: No Whakatane e 3,748 i roto i enei 1,261 nga tane kaumatua a e 679 nga tane kihai i tae ki te tekau ma rima tau a 1,104 nga wahine kaumatua a e 652 nga wahine kihai i tae ki te tekau ma rima tau, tera ano hoki etahi wahine tokowhitu kikai taea te whiriwhiri i o ratou tau. A no Tauranga 1,473 ara e 544 nga tane kaumatua a e 264 nga tane i hoki iho nga tau i te tekau ma rima tau a e 421 nga wahine kaumatua a e 244 nga wahine i hoki iho nga tau i te tekau ma rima tau. A no Rotorua e 834 ara e 329 nga tane kaumatua a 138, nga tane i hoki iho nga tau i te tekau ma rima tau, a e 277 nga wahine kaumatua, a e 92 nga wahine i hoki iho nga tau i te tekau marima tau. Hui katoa nga Maori o nga Kaute i taungia e ahau e 6,124. A ahakoa te pera o te maha, e 538 te hokinga iho o te maha i to tera tataunga, a e mahara ana ahau koia nei tetake i hoki iho ai te maha ara: e uru i pohehe mai nga tangata e 250 i te tataunga o te Urewera, e whakaaetia ana tenei e te kaitatau nana i tatau i taua wa. A ko nga tangata e ngaro atu ana ki nga mahi reriwe me etahi atu mahi, 100 a e rima tekau kei te ngaro atu ki Tairua me etahi atu wahi e keru kapia ana, e whakaaturia ana e enei whika nga tangata e 400 a i te mea e kitea ana e hira ke ana nga tane i nga wahine a e hoki iho ana te maha o nga tamariki tane i nga tane kaumatua, me te pera ano hoki nga tamariki wahine, e whaka atu ana tenei 138 te hokinga iho, ahakoa e toru tekau i haere ki etahi atu wahi o te koroni, kotahi rau kua ngaro, ara e whakaaro ana ahau kua mate era i muri iho i tera tataunga ka wha nei tau i muri iho, a e rite ana tenei mate ki te 16 tangata i roto i nga tangata 1,000, ki te 4 ranei tangata i mate i roto i te tau kotahi.

Erangi ko te ahua o nga Maori e ahua ora aua, kahore tetahi mate uruta i pa mai ki a ratou,